

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-2-7>

Н. А. Бородіна¹, Д. В. Тарадуда², А. Л. Помаза-Пономаренко³, Л. О. Мітюк¹

¹Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

²Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

³Національна академія Національної гвардії України, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5942-5658> – Н. А. Бородіна

<https://orcid.org/0000-0001-9167-0058> – Д. В. Тарадуда

<https://orcid.org/0000-0001-5666-9350> – А. Л. Помаза-Пономаренко

<https://orcid.org/0000-0003-4914-2387> – Л. О. Мітюк

taraduda_dv@ukr.net

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗА НАПРЯМОМ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

Анотація. У статті досліджено актуальну науково-методичну проблему формування компетентностей з академічної доброчесності у здобувачів освіти. Обґрунтовано, що сфера цивільного захисту та безпеки життєдіяльності вимагає високої професійної відповідальності, оскільки будь-яка несамостійність мислення, запозичення чи фальсифікація вихідних даних, розрахунків тощо під час навчання трансформуються у потенційні загрози та небезпеки для життя людей і матеріальних збитків у професійній діяльності. Доведено, що традиційні репродуктивні дидактичні підходи провокують прояви академічного нігілізму та плагіату серед здобувачів. Досліджено трикомпонентну систему формування компетентностей з академічної доброчесності: коректне цитування першоджерел, самостійне виконання завдань та етична поведінка у професійних ситуаціях. Описано практичний досвід інтеграції новітніх інструментів в освітній процес технічного університету (НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського») на базі курсу «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання». Авторами успішно впроваджено методику візуального маркування лекційного контенту за допомогою піктограм-індикаторів інформації для швидкої адаптації здобувачів до культури посилення за ДСТУ 8302:2015. Доведено високу педагогічну ефективність методу динамічної індивідуалізації вихідних інженерно-технічних даних, що унеможлиблює механічне копіювання рішень. Розкрито позитивний досвід використання платформи «Prometheus» та її «Кодексу честі» як мотиваційного важеля. На основі моделювання квазіпрофесійного середовища у Zoom-сесіях (із розподілом ролей керівників, інженерів, бухгалтерів та фахівців з цивільного захисту) продемонстровано паралельний розвиток навичок Soft skills, лідерства та здатності вирішувати конфлікти з позицій професійної етики.

Ключові слова: академічна доброчесність, освітній процес, здобувач освіти, цивільний захист, компетентність, Soft skills.

N. A. Borodina¹, D. V. Taraduda², A. L. Pomaza-Ponomarenko³, L. O. Mitiuk¹

¹National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, Ukraine

²Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

³National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

FOSTERING ACADEMIC INTEGRITY AMONG FUTURE PROFESSIONALS IN THE FIELD OF “CIVIL PROTECTION”

Abstract. The article investigates the current scientific and methodological problem of forming competencies in academic integrity among students of engineering and technical specialties. It is substantiated that the field of civil defense and life safety requires high professional responsibility, since any lack of independence of thinking, borrowing or falsification of source data, calculations, etc. during training are transformed into

potential threats and dangers to people's lives and material losses in professional activities. It is proven that traditional reproductive didactic approaches provoke manifestations of academic nihilism and plagiarism among students. A three-component system of forming competencies in academic integrity is investigated: correct citation of primary sources, independent completion of tasks, and ethical behavior in professional situations. The practical experience of integrating the latest tools into the educational process of a technical university (NTUU «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute») based on the course «Civil Defense, Defense and Patriotic Education» is described. The authors successfully implemented a method of visual marking of lecture content using pictograms-information indicators for rapid adaptation of applicants to the culture of references according to DSTU 8302:2015. The high pedagogical effectiveness of the method of dynamic individualization of initial engineering and technical data is proven, which makes it impossible to mechanically copy solutions. The positive experience of using the «Prometheus» platform and its «Code of Honor» as a motivational lever is revealed. Based on the modeling of a quasi-professional environment in Zoom sessions (with the distribution of roles of managers, engineers, accountants and civil defense specialists), the parallel development of Soft skills, leadership and the ability to resolve conflicts from the standpoint of professional ethics is demonstrated.

Key words: academic integrity, educational process, student, civil protection, competence, Soft skills.

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні вимагає не лише надання здобувачам глибоких теоретичних знань, а й формування у них високої правової та морально-етичної культури. Одним із ключових елементів такої культури є академічна доброчесність. Її дотримання під час освітнього процесу та наукової діяльності гарантує об'єктивність оцінювання результатів навчання, стимулює розвиток критичного мислення та виховує нульову толерантність до будь-яких проявів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Особливого значення впровадження методів та практик академічної доброчесності набуває під час підготовки фахівців за напрямом «Цивільний захист». Специфіка цієї сфери пов'язана з майбутнім виконанням завдань високої відповідальності: наглядом та контролем за дотриманням вимог нормативних документів у сфері цивільної безпеки, організацією заходів цивільного захисту на підприємствах, в установах та організаціях, а також захистом населення, територій та об'єктів критичної інфраструктури від надзвичайних ситуацій техногенного, природного і воєнного характеру. Будь-яка неточність, свідоме викривлення даних або несамостійність у прийнятті рішень під час навчання у закладі вищої освіти в майбутньому можуть коштувати людських життів. Саме тому академічна доброчесність здобувачів освіти на етапі написання наукових робіт, дипломних проєктів, виконання розрахунково-графічних робіт тощо є базовим фундаментом їхньої професійної надійності та етики.

Постановка проблеми. На відміну від гуманітарних або суто теоретичних галузей знань, де академічна недоброчесність (плагіат, фабрикація даних) шкодить переважно науковій репутації, у сфері цивільного захисту вона має прямі матеріальні наслідки. Будь-яке сфальсифіковане

завдання, запозичення без розуміння суті – це потенційна загроза на практиці. Питання полягає у тому, як трансформувати сприйняття доброчесності здобувачами з «формальної вимоги викладача» на «елемент особистої та колективної безпеки».

Таким чином, виникає актуальна наукова проблема, а саме відсутність цілісного методичного інструментарію формування компетентностей з академічної доброчесності у здобувачів освіти під час вивчення дисциплін за напрямом «Цивільний захист», обґрунтування та розроблення якого зумовлені необхідністю подолання суперечності між нормативними вимогами до етичної поведінки майбутніх фахівців та недостатньою ефективністю наявних педагогічних підходів до їх практичного впровадження в освітній процес з урахуванням специфіки викладання спеціальних інженерно-технічних дисциплін за даним напрямом у закладах вищої освіти.

Традиційні репродуктивні методи викладання (де здобувач має просто відтворити інструкцію чи наказ) часто самі провокують здобувачів освіти до порушення принципів доброчесності. Наукова проблема вимагає теоретичного обґрунтування нових інтерактивних та практико-орієнтованих педагогічних умов. Вони мають змінити вектор контролю з «покарати за списування» на створення таких індивідуалізованих завдань і критеріїв оцінювання, де механічне копіювання чи компіляція стають технічно неможливими або недоцільними для самого здобувача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання загальної теорії академічної доброчесності, правового регулювання та загальних практик її забезпечення в Україні досліджували багато вітчизняних науковців та експертів з управління освітою. Проблема відсутності цілісного методичного інструментарію формування компетент-

ностей з академічної доброчесності у здобувачів освіти, його концептуальних положень, методів та практик викликає у законодавчих та наукових колах активний дискурс.

Офіційний інструктивно-методичний документ Міністерства освіти і науки України [14], розроблений спільно з Проектом сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP), містить розширений глосарій термінів та детальні методичні рекомендації з підтримки принципів доброчесності в закладах вищої освіти (далі – ЗВО): окреслює рамки тлумачення плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та списування; пропонує конкретні інструменти для викладачів (зміна таксономії завдань (за Блумом), індивідуалізація розрахункових робіт та впровадження курсів академічного письма). Цей документ використовується як концептуальний фундамент для обґрунтування дидактичних прийомів, що ламають традиційні «репродуктивні» (орієнтовані на просте копіювання) завдання.

Базовий закон, що визначає правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи вищої освіти України [11], регламентує стандарти вищої освіти, автономію ЗВО, права та обов'язки учасників освітнього процесу. Закон чітко прописує вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості (ст. 16) та атестації здобувачів освіти (ст. 6), де виявлення плагіату є підставою для скасування рішення про присудження освітнього ступеня. Він надає юридичне обґрунтування необхідності впровадження антиплагіатних практик у ЗВО та встановлює межі академічної відповідальності здобувачів освіти та викладачів.

Рамковий закон [12] регулює суспільні відносини у процесі реалізації конституційного права на освіту в Україні. У ст. 42 цього Закону вперше на законодавчому рівні закріплено дефініцію «академічна доброчесність», визначено обов'язки викладачів і здобувачів, а також зафіксовано перелік основних порушень та санкцій за них. Документ слугує законодавчим відправним пунктом для визначення поняття «компетентність з академічної доброчесності здобувача освіти», що розглядається у статті як невід'ємна частина його професійної кваліфікації.

Спеціальний профільний кодифікований Закон [10] деталізує та розширює норми попереднього законодавства у сфері академічної етики. Закон увів нові суворі дефініції, зокрема: «відчуження авторства» (ст. 23), «приписування авторства» (ст. 25), «недоброчесне використання результатів, згенерованих ШІ» (ст. 29), а також детально розписав процедури інституційної відповідальності ЗВО (ст. 36). Документ є найактуальнішим

нормативним інструментом стосовно академічної доброчесності у викладацькій роботі. Він використовується для аналізу нових викликів освіти (як-от боротьба з несанкціонованим використанням штучного інтелекту) та розроблення оновлених внутрішніх університетських Кодексів доброчесності згідно з вимогами ст. 12.

У роботі [4] автори досліджують практичні механізми переходу від формальних декларацій про чесність ЗВО до створення дієвих внутрішніх систем моніторингу, розглядають мотиваційні чинники студентського плагіату, що може стати в нагоді під час розроблення методики соціологічного дослідження (анкетування) для зрізу реального стану правосвідомості здобувачів освіти перед початком педагогічного експерименту.

У науково-методологічних працях [5; 7] автори аналізують стандарти та рекомендації ESG у Європейському просторі вищої освіти (ЕНЕА) та доводять, що університетська автономія неможлива без внутрішньої культури чесності, яка визнається міжнародними інституціями, акцентують увагу на ролі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та необхідності гармонізації вітчизняних освітніх стандартів із європейськими нормами ESG-2015. Дані роботи підтверджують актуальність тематики дослідження та необхідність інтеграції українських ЗВО в загальноєвропейський контекст реформування вищої школи.

Особливий інтерес становить педагогічне дослідження у сфері цивільної безпеки [2], яке присвячене впровадженню методів контекстного навчання та квазіпрофесійного моделювання (ігрових тренінгів, кейс-методів), де здобувачі вирішують завдання в ролі керівника. Запропоновані в роботі підходи можна розглядати як методичну базу для створення інтерактивних завдань здобувачам освіти, які додатково надають їм компетентності з академічної доброчесності. Зроблений висновок дає змогу також висунути припущення, що командна гра у «Zoom-сесіях» мінімізує плагіат, адже кожна група створює унікальний, неповторний аналітичний продукт.

Науково-методична робота [13] фокусується на проблемі технічного плагіату: копіюванні математичних моделей, розрахунків, креслень та компіляції пояснювальних записок без розуміння формул. Важливо відзначити, що автори пропонують методи індивідуалізації завдань через динамічну зміну вхідних цифрових параметрів (метод динамічної індивідуалізації вихідних даних). З огляду на це, зазначений вище метод унеможливорює порушення принципів академічної доброчесності, оскільки передбачає наявність унікальних індивідуальних вхідних параметрів, наприклад для роз-

рахунку зони ураження у разі виникнення аварії, що робить технічне списування неможливим.

Толерантність до правового нігілізму, ментальні бар'єри, академічний саботаж та корупційні ризики українського студентства розглянуто у соціоекономічному дослідженні [1]. Важливими елементами даної роботи є: опис інституційних важелів, які здатні змінити поведінкові мотиви учасників освітнього процесу; наукове обґрунтування та опис природи суперечності між нормативними вимогами та реальною поведінкою здобувачів в освітньому середовищі ЗВО. На нашу думку, результати цих досліджень особливо важливі за початкової побудови методичних матеріалів до навчального курсу (силабусів, презентацій, посібників та рекомендацій до виконання робіт), оскільки вони надають викладачам базову інформацію щодо соціоетичних явищ та підкріплюють порушення принципів академічної доброчесності. Тому для навчання здобувачів освіти принципам академічної доброчесності було б доречно викладачам під час побудови ними методичного матеріалу представляти його так, щоб паралельно з викладом основних положень за темою дисципліни було відображено критерії доброчесності.

Проведений аналіз нормативно-правового базису та наявних науково-педагогічних досліджень засвідчує, по-перше, що, попри глибоке вивчення загальних засад інституціоналізації академічної доброчесності в Україні, поза увагою науковців залишається питання розроблення відповідного методологічного інструментарію. По-друге, існує протиріччя між високими нормативними вимогами до етичної культури майбутніх фахівців та реальним рівнем їхньої толерантності до правового нігілізму в цифровому освітньому просторі актуалізує гостру потребу в розробленні цілісної дидактичної системи. По-третє, особливості інтеграції позитивних практик із підвищення ефективності набуття здобувачами освіти компетентностей з академічної доброчесності у процес викладання освітніх дисциплін залишаються недостатньо висвітленими та потребують конкретизації.

Мета дослідження. З огляду на вищевикладене, сформульовано мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні, розробленні та впровадженні ефективних практик, спрямованих на формування компетентностей з академічної доброчесності у здобувачів освіти під час викладання дисциплін за напрямом «Цивільний захист».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- установити та експериментально апробувати практики з інформування здобувачів освіти

про положення і принципи академічної доброчесності під час викладання дисциплін за напрямом «Цивільний захист»;

- розробити та впровадити наглядні приклади дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому процесі дисциплін за напрямом «Цивільний захист»;

- розробити практичні завдання, які дають змогу здобувачам освіти з формуванням основних компетентностей за дисципліною безпекового спрямування паралельно набутти компетентностей з академічної доброчесності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження та виконання його завдань було застосовано комплекс взаємопов'язаних методів, які класифіковано за етапами та напрямками наукового пошуку. Теоретико-методологічні методи (системний та порівняльний аналіз, термінологічний аналіз та дедукція, педагогічне моделювання) застосовувалися на етапі аналізу наукової літератури, нормативної бази та формування концепції дослідження. Галузево орієнтовані методи (метод контекстного навчання та квазіпрофесійного моделювання, метод динамічної індивідуалізації вихідних даних, критеріально-рівневий аналіз результатів діяльності) застосовувалися для відображення прикладного характеру дослідження. Також застосовувався метод візуалізації для відокремлення посилок, особистих розробок викладача, а також питань, які виносяться на обговорення і дискусію під час лекцій та практичних занять.

Результати дослідження та їх обговорення. Вирішення поставлених завдань було здійснено під час розроблення курсу навчальної дисципліни «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання», яка запроваджена з 2025–2026 навчального року в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Указана дисципліна викладалася у першому семестрі 2025–2026 навчального року у трьох групах. Особливістю цих груп є те, що до їхнього складу входили здобувачі різних академічних груп декількох факультетів. До складу двох груп увійшли здобувачі освіти, які навчаються за заочною формою навчання, третю групу сформовано зі студентів, які навчаються на денній формі навчання. Навчання проводилося дистанційно із застосуванням університетської платформи Moodle та програми онлайн-зустрічей Zoom.

Обов'язковою практикою є інформування здобувачів освіти про онлайн-ресурси, які містять відомості щодо дотримання принципів та цінностей академічної доброчесності як базового

складника системи забезпечення якості освіти. Тому на платформі Moodle в дистанційному курсі «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання» було розміщено посилання на сторінку «Академічна доброчесність» офіційного сайту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» [3]. На сторінці сайту викладено наявну нормативно-правову базу, соціологічні дослідження, методичні матеріали та освітні курси щодо забезпечення академічної доброчесності. Ця практика дає змогу здобувачам освіти самостійно розширити світогляд із питань академічної доброчесності та, за необхідності, звертатися на зазначені вище онлайн-ресурси у процесі навчання.

Проведений аналіз інформаційних джерел [1–5; 7; 10–14] та особистий досвід щодо формування компетентностей з академічної доброчесності дали змогу розробити та експериментально апробувати комплекс прикладних методів і практик за трьома компетентностями, що наведені нижче.

Компетентність: коректно посилаючись на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей. Першим кроком у формуванні даної компетентності було акцентування декілька разів на першому занятті курсу уваги здобувачів освіти на існуючі посилання в презентаційному матеріалі з наданням короткої інформації про необхідність і доцільність представлених посилань. На другому і третьому заняттях ця інформація повторювалась, але вже з меншим акцентуванням уваги студентів, і в подальшому лише промовлялася за необхідності без акцентування їхньої уваги. Також для ефективності формування даної компетентності був застосований метод візуалізації для відокремлення посилань, особистих розробок викладача, а також питань, які виносяться на обговорення і дискусію під час лекцій та практичних занять. Це було досягнуто за рахунок використання певної піктограми у лівому верхньому кутку та надання посилання на використання джерела на одному і тому самому площинному місці слайду – під заголовком слайду (рис. 1).

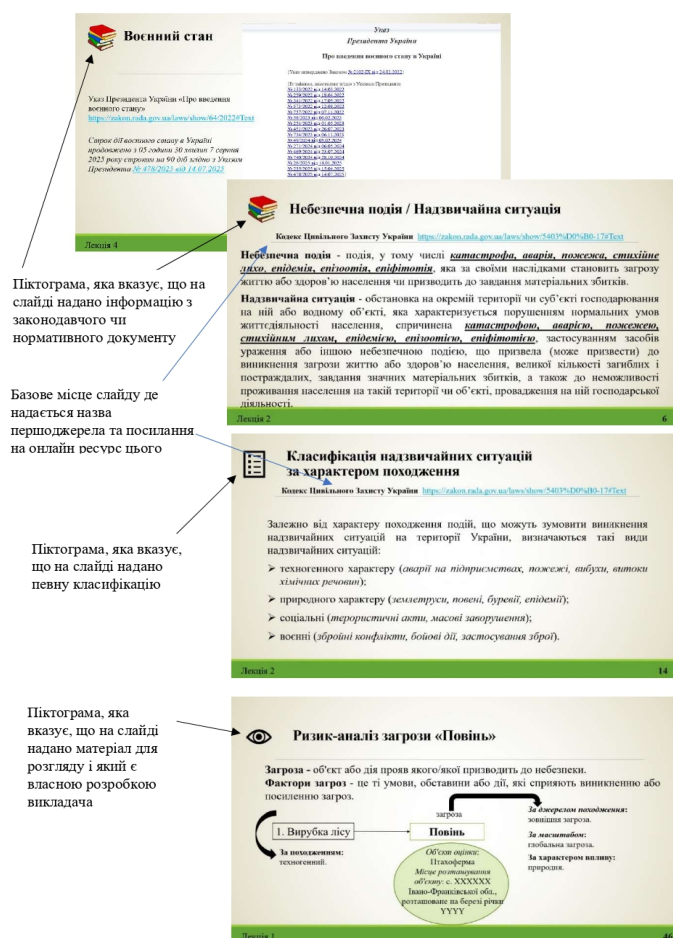

Рис. 1. Приклади слайдів із використанням піктограм – індикаторів інформації і наявними посиланнями на першоджерела

Якщо слайд уміщував великий рисунок чи таблицю, які заважали розміщенню піктограми – індикатора інформації, то ця піктограма і посилання виносилися на більш зручне для сприйняття місце. У цьому разі під час заняття обов'язково акцентувалася увага на надані посилання чи/та піктограму (рис. 1).

Наступною практикою, яка дає змогу впровадити наглядні приклади дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому процесі, є акцентування уваги здобувачів на надані джерела інформації з відповідними посиланнями, які відображені в переліку питань, що виносилися на

самостійну роботу студента (рис. 2). Надані для виконання практичних робіт додаткові матеріали також містили посилання на джерело інформації (рис. 2). Окрім того, був сформований перелік рекомендованих онлайн-серіалів і онлайн-курсів (рис. 3), які вміщували наочний матеріал із практичними навичками безпеки і захисту, кожен з яких був перевірений на наявність маніпуляцій та достовірність інформації. Реалізований підхід показав свою результативність, оскільки вже з четвертої лекції студенти легко орієнтувалися в структурі надання інформації на презентаційних матеріалах та проводили самостійний пошук

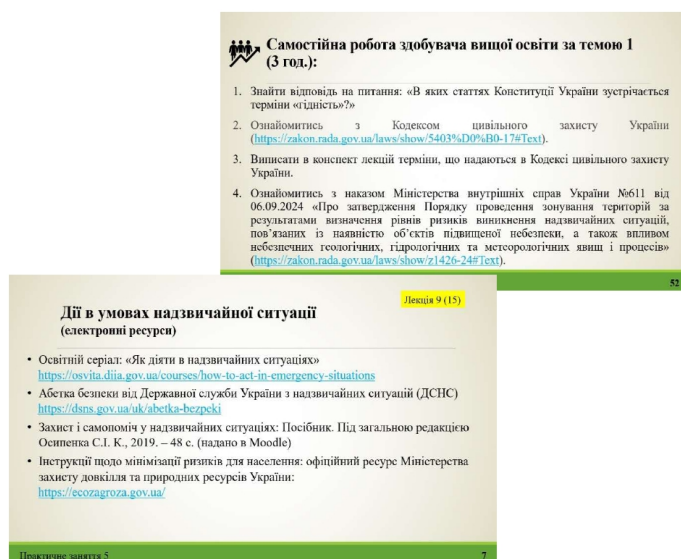

Рис. 2. Приклади слайдів із завданнями для самостійної роботи студента та переліком допоміжних інформаційних ресурсів

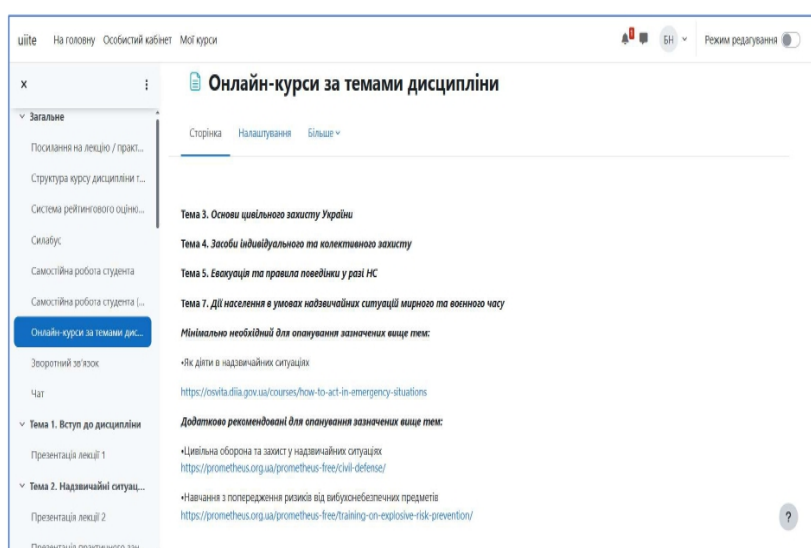

Рис. 3. Фрагмент курсу «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання» на платформі Moodle з переліком рекомендованих онлайн-серіалів і онлайн-курсів

інформації у першоджерелах, на які надавалися посилання, і головне – студенти безпосередньо ознайомилися з практикою коректного надання посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей, а також важливість указанного процесу в освітній діяльності. Це було підтверджено змістовністю відповідей здобувачів освіти на питання за темою слайдів, а також під час виконання студентами кейсів курсу, у тому числі практичних робіт.

У подальшому під час виконання практичної роботи 3 за темою «Інформаційна безпека: критичне мислення та протидія інформаційно-психологічним операціям» було передбачено виконання двох кейсів: «Хто людина в інформаційному середовищі?» та «Перевірка інформації на достовірність». Завдання цих кейсів визначали проведення пошуку інформації, оцінки її достовірності, знаходження елементів маніпуляцій тощо. Під час виконання зазначених вище кейсів здобувачам освіти надавалися відомості щодо правильності пошуку інформації, її аналізу та основних принципів і базових навичок академічного письма під час формування результатів роботи. У презентації теми «Гібридна війна: сутність, інструменти, захист» навмисно було надано посилання на декілька некоректних сайтів, щоб перевірити спроможність студентів виявити цей недолік. Представлені підходи дали змогу здобувачам освіти практично освоїти як методи ідентифікації загроз в інформаційному просторі, так і методи та практики щодо коректного посилання на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей. А вже на практичній роботі 5 одним із головних завдань було оформити список використаних джерел згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [6]. Усі студенти, які були присутні на практичному занятті, надали коректні посилання, що підтверджує набуття ними компетентності коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Компетентність: самостійно виконувати навчальні завдання. Для формування даної компетентності були використані позитивні практики онлайн-курсів, які розміщені на онлайн-платформі «Prometheus» [8]. Ці курси у вступній частині мають розділ «Кодекс честі», де вказуються початкові вимоги проходження курсу, які є складовою частиною академічної доброчесності. Так, наприклад, онлайн-курс «Перша домедична допомога в умовах війни» [9] вказує, що згідно з прийнятим на платформі «Prometheus» кодексом честі слухач курсу погоджується:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно, без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити власні результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;
- не публікувати на форумах курсів відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Перед початком проходження курсу на онлайн-платформі «Prometheus» слухач повинен погодитися з кодексом честі, щоб перейти до основної частини курсу.

Зазначена позитивна практика курсів на платформі «Prometheus» була продемонстрована студентам під час лекції. Демонстрація вказаних вимог дала змогу очно представити здобувачам освіти існуючі практики впровадження принципів академічної доброчесності й обґрунтувати принципи самостійного виконання навчальних завдань. На цьому етапі було важливим отримати довіру студентів за принципом, що головне не кількість отриманих балів, а знання, які вони отримують під час навчання. Досягання мети було отримано за допомогою двох методологічних підходів. Перший – особистий приклад викладача, у даному разі з проходження тесту. Другий – доведення твердження, що помилка під час складання будь-якого тесту в процесі навчання дає можливість її аналізу, що в майбутньому дасть змогу приймати правильні професійні рішення та знаходити рішення в кризових ситуаціях, що, своєю чергою, відповідає уже фаховій компетентності за професійним напрямом дисципліни. Практична робота 1 мала на меті передусім сформулювати у здобувачів освіти лідерські якості й уміння працювати в команді, по-друге, навчити виявляти слабкі місця у змодельованій надзвичайній ситуації, по-третє, продемонструвати процедуру прийняття відповідних рішень. Таким чином, було досягнуто поєднання трьох результатів навчання, першим з яких є набуття професійних компетентностей, другий – усвідомлення студентами перспектив самостійного виконання навчальних завдань, третій – формування у здобувачів освіти якостей *soft skills*, таких як лідерство, робота в команді, уміння приймати рішення в критичних ситуаціях. Під час виконання практичної роботи 1 здобувачі освіти скептично оцінювали самостійне виконання роботи і шукали можливість знайти вже готові рішення. Необхідно зауважити, що студенти були поділені на три групи до п'яти осіб у кожній, і кожна група мала своє індивідуальне завдання. Ці завдання були побудовані таким

чином, що знайти відповідь у доступних джерелах інформації було складно і практично неможливо. Приєднання викладача до кожної групи в сесійній залі дало можливість за його ініціативи розпочинати дискусії за темою та завданням, які досить швидко виводили здобувачів освіти на їх вирішення. Як результат – кожна група швидко виконала завдання, оформила протокол практичної роботи і, що найголовніше, впевнилася у своїй спроможності самостійно виконувати навчальні завдання. У цьому разі колективна робота студентів розглядається як їхня самостійна робота, оскільки вони не користувалися запозиченими даними, відомостями, висновками тощо.

Наступна практична робота завершувалася тестом із 10 питань. На основній частині заняття було досить ретельно розглянуто теоретичний матеріал, який був базою для складання тесту, а безпосередньо перед складанням тесту було проговорено необхідність самостійного виконання тесту. Для посилення впевненості здобувачів освіти у свої здібності їм було надано можливість пройти тест двічі. Практично всі студенти з першої спроби здали тест із максимальною кількістю балів. Таким чином, здобувачі освіти не лише ознайомилися з одним із принципів академічної доброчесності, а й практично відчули переваги самостійного виконання навчальних завдань. Під час подальшої практичної роботи вже спостерігалось бажання студентів самостійно виконувати навчальні завдання, оскільки вони вже мали досвід в отриманні внутрішнього задоволення від отримання результату роботи завдяки самостійній роботі.

Компетентність: діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики. Ця компетентність базується на двох вище зазначених компетентностях з академічної доброчесності та об'єднує їх. Її особливістю є застосування отриманих вмінь, знань і навичок у питаннях академічної доброчесності вже у професійному складнику, що виходить за межі курсу «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання». Також для отримання базових компетентностей за напрямом курсу було вкрай важливим отримання навичок дій у професійному середовищі. Тому було розроблено декілька кейсів, в умовах яких зазначався професійний складник. Наприклад, у кейсі практичної роботи 5 «Дії для населення при хімічному та радіаційному впливах» розподілено умови індивідуальних завдань для груп за професійним складником, а саме визначено декілька видів загроз:

1. Хімічна загроза у результаті аварії на промисловому об'єкті/дома (витік хлору, азотної кислоти, ртуті іншої хімічної речовини).

2. Хімічна загроза у результаті хімічної атаки (фосфорне бомбардування).

3. Радіаційна загроза у результаті аварії на промисловому об'єкті.

4. Радіаційна загроза у результаті радіаційної атаки.

Кейс «Засоби захисту» практичної роботи 4 включав розподілення студентів на три групи, кожна з яких за умовами кейсу бере на себе функції визначеного підприємства чи організації, а саме:

1 група – функції держадміністрації міста з кількістю населення 23 000 осіб);

2 група – функції керівництва приватного підприємства з виготовлення медичного обладнання;

3 група – функції керівництва державної установи з надання адміністративних послуг.

При цьому другою умовою кейсу «Засоби захисту» є певний розподіл у команді ролей:

1. Керівник: перший місяць як приступив до своїх обов'язків, перед улаштуванням на роботу завершив навчання в університеті на магістерській програмі.

2. Головний бухгалтер: людина з професійним досвідом, на останньому місці роботи пропрацювала 15 років і добре знає, що коштів на додаткові закупівлі чи будівництво не має.

3. Головний інженер: працює на підприємстві 3 роки.

4. Представник профспілки/громадської організації: борець за справедливість, відстоює інтереси громади/працівників.

5. Фахівець із цивільного захисту: не має відповідної освіти, формально призначений на посаду виконуючого обов'язки.

Моделювання професійного середовища під час вирішення завдань за напрямом курсу та вже попередньо набуті здобувачами компетентності з академічної доброчесності крім основних завдань кейсів практичних робіт 4 та 5 поставили перед здобувачами освіти ще одне неокреслене завдання: як діяти у професійних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики? Паралельно опрацьовувалися якості soft skills – робота в команді та вміння вирішувати конфліктні ситуації. Поєднати всі окреслені вище складники дав змогу метод ризик-аналізу, який є базовим методом під час оцінки загроз та провідним для розробленого і впровадженого курсу «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання». Запропонований підхід показав свою результативність: здобувачі освіти під час опрацювання кейсів практичних робіт 4 та 5 жодного разу не поступилися принципів академічної доброчесності, професійної етики, а також проде-

монстрували якості soft skills (робота в команді, вміння вирішувати конфліктні ситуації, лідерство). У переважній більшості під час входу викладача в сесійні зали груп студентів дискусії та обговорення між студентами не зупинялися, також викладача викликали для обговорення чи узагальнення вже розробленого ними рішення чи висновку, що також опосередковано вказує на розуміння студентами принципів академічної доброчесності та їх дотримання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо надання здобувачам освіти компетентностей з академічної доброчесності, розроблений та практично реалізований методичний інструментарій упровадження принципів академічної доброчесності під час викладання дисципліни «Цивільний захист, оборона та патріотичне виховання» дали змогу сформувати висновки та перспективні напрями подальших досліджень:

1. Попри глибоке вивчення загальних засад інституціоналізації академічної доброчесності в Україні, поза увагою науковців залишається питання розроблення відповідного методологічного інструментарію.

2. Існує протиріччя між високими нормативними вимогами до етичної культури майбутніх фахівців та реальним рівнем їхньої толерантності до правового нігілізму в цифровому освітньому просторі актуалізує гостру потребу в розробленні цілісної дидактичної системи.

3. Особливості інтеграції позитивних практик із підвищення ефективності набуття здобувачами освіти компетентностей з академічної доброчесності у процес викладання освітніх дисциплін залишаються недостатньо висвітленими та потребують конкретизації.

4. У галузі безпеки й оборони на відміну від інших галузей несамостійність мислення чи фальсифікація розрахунків під час навчання трансформуються у реальні професійні загрози і небезпеки для життя, а також матеріальні збитки за надзвичайних ситуацій у майбутній практичній діяльності, тому під час викладання дисциплін безпекового спрямування необхідно особливу увагу приділяти формуванню у здобувачів освіти компетентностей з академічної доброчесності.

5. Для набуття здобувачами освіти компетентностей з академічної доброчесності необхідно як мінімум забезпечити реалізацію трикомпонентної системи: коректне цитування, самостійність виконання та етична поведінка.

6. Розроблений та експериментально апробований комплекс прикладних методів і практик із динамічної індивідуалізації вихідних даних,

професійно орієнтованих кейсів та візуального маркування матеріалів дає змогу здобувачам освіти набуття компетентностей щодо коректного цитування, самостійного виконання розрахунків і завдань, а також етичної поведінки у квазіпрофесійних ситуаціях і, таким чином, реалізує трикомпонентну систему набуття компетентностей з академічної доброчесності. Апробований комплекс довів свою однаково високу ефективність під час дистанційного навчання як для здобувачів денної, так і для здобувачів заочної форми навчання.

7. Застосування методики візуального маркування лекційного контенту за допомогою спеціальних піктограм-індикаторів є ефективним дидактичним прийом швидкої адаптації до культури посилань.

8. Використання під час формування завдань для виконання практичних робіт методу динамічної індивідуалізації вихідних даних (унікальні параметри зон ураження, метеоумов, специфіки об'єктів) дав змогу повністю знівелювати можливість механічного копіювання чи компіляції розрахунків, ламаючи традиційні неефективні «репродуктивні» моделі навчання, що доводить високу ефективність застосування цього методу.

9. Інтеграція квазіпрофесійного моделювання та досвіду провідних українських онлайн-платформ щодо впровадження «Кодексу честі» є ефективною практикою формування компетентностей з академічної доброчесності у здобувачів освіти під час вивчення дисциплін за напрямом «Цивільний захист». Окрім цього, розподіл командних ролей (керівник, головний інженер, бухгалтер, фахівець із цивільного захисту) під час дискусій у сесійних залах Zoom дає змогу здобувачам не лише навчитися приймати рішення з позицій професійної етики, а й сприяє стійкому паралельному розвитку навичок soft skills, таких як лідерство, командна взаємодія тощо.

10. У подальшому рекомендується обґрунтувати дидактичну доцільність інтеграції запропонованих прикладних методів та практик в освітній процес ЗВО під час викладання дисциплін іншого спрямування, а також оцінити їхній вплив на підвищення професійної ефективності та надійності фахівців, які пройшли курс навчання, що включав запропоновані у цій роботі практики.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Список літератури:

1. Artyukhov A. Myths of academic (mis) conduct and integrity. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2024. No. 3. P. 253–260. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-3-28>

2. Koval I., Koval M. Pedagogical conditions for the formation of the professional competence of future rescuers. *SWorldJournal*. 2023. Issue 18, Part 3, P. 49–54. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-18-03-041>

3. Академічна доброчесність: офіційний сайт Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <https://kpi.ua/academic-integrity> (дата звернення: 10.05.2026).

4. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих учених : колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДПДУ НАДУ, 2017. 169 с. URL: <https://lnk.ua/PXKaNDiFe> (дата звернення: 02.05.2026).

5. Батечко Н., Дурдас А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції. *Неперервна професійна освіта: теорія та практика. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 3 (60). С. 88–94. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.8894>

6. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=64411 (дата звернення: 10.05.2026).

7. Забезпечення якості вищої освіти в Україні : навчально-методичний посібник / А. Бутенко, О. Єременко, О. Книш, А. Сурай, О. Требенко. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. 2025. 76 с. URL: <https://lnk.ua/BlaBuUErf> (дата звернення: 10.05.2026).

8. Онлайн-платформа Prometheus. URL: <https://apps.prometheus.org.ua/> (дата звернення: 10.05.2026).

9. Перша домедична допомога в умовах війни. *Онлайн-платформа Prometheus*. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/first-aid-during-war/> (дата звернення: 10.05.2026).

10. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 грудня 2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).

11. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.05.2026).

12. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru> (дата звернення: 02.05.2026).

13. Теорія і методика викладання у технічних закладах вищої освіти : колективна монографія / за заг. ред. Г. Д. Берегової. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2025. 507 с. URL: <https://lnk.ua/VG6wIJftn> (дата звернення: 10.05.2026).

14. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : Лист Міністерства освіти і науки України від 23 жовтня 2018 р. № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> (дата звернення: 01.05.2026).

References:

1. Artyukhov, A. (2025). Myths of academic (mis) conduct and integrity. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 3, 253–260. Retrieved from: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-3-28>

2. Koval, I., & Koval, M. (2023). Pedagogical conditions for the formation of the professional competence of future rescuers. *SWorldJournal*, 18(3), 49–54. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-18-03-041>

3. Akademichna dobrochesnist [Academic integrity]. (n.d.). Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho» [Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute]. Retrieved from: <https://kpi.ua/academic-integrity> [in Ukrainian].

4. Sorokina, N. H., Artyukhov, A. Ye., & Dehtiarova, I. O. (Eds.). (2017). Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymannia ta priorytety poshyrennia sered molodykh vchenykh: kol. monohr. [Academic integrity: Implementation problems and promotion priorities among young scientists: A collective monograph]. DRIDU NADU. Retrieved from: <https://lnk.ua/PXKaNDiFe> [in Ukrainian].

5. Batechko, N., & Durdas, A. (2019). Akademichna dobrochesnist v konteksti yevropeyskykh praktyk: dosvid frantsii [Academic integrity in the context of European practices: The experience of France]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia ta praktyka. Seriia: Pedagogichni Nauky*, 3, 88–94. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.8894> [in Ukrainian].

6. Derzhavna naukova ustanova «Knyzhkova palata Ukrainy imeni Ivana Fedorova» (2016). Informatsiia ta dokumentatsiia. Bibliohrafichne posylannia. Zahalni polozhennia ta pravyla skladannia (DSTU 8302:2015). DP «UkrNDNTS». Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=64411

7. Butenko, A., Yeremenko, O., Knysh, O., Surai, A., & Trebenko, O. (2025). Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: navchalno-metodychnyi posibnyk [Quality assurance of higher education in Ukraine: A textbook] (Electronic ed.). *Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity*. Retrieved from: <https://lnk.ua/BlaBuUErf> [in Ukrainian].

8. Prometheus. (n.d.). *Main page of the platform*. Retrieved from: <https://apps.prometheus.org.ua/>

9. Prometheus. (n.d.). *Persha domedychna dopomoha v umovakh viiny* [First aid during war] [Online course]. Retrieved from: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/first-aid-during-war/> [in Ukrainian].

10. Pro akademichnu dobrochesnist [On academic integrity]. Law of Ukraine No. 4742-IX (2025). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> [in Ukrainian].

11. Pro vyshchu osvitu [On higher education]. Law of Ukraine No. 1556-VII (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

12. Pro osvitu [On education], Law of Ukraine No. 2145-VIII (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru> [in Ukrainian].

13. Berehova, H. D. (Ed.). (2025). *Teoriia i metodyka vykladannia u tekhnichnykh zakladakh vyshchoi osvity: kolektyvna monohrafiia* [Theory and methodology of teaching in technical higher education institutions: A collective monograph]. Knyzhkove Vydavnytstvo FOP Vyshemyrskyi V. S. Retrieved from: <https://lnk.ua/VG6wIJftn> [in Ukrainian].

14. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). *Shchodo rekomendatsii z akademichnoi dobrochesnosti dlia zakladiv vyshchoi osvity* [Regarding recommendations on academic integrity for higher education institutions] (Letter No. 1/9-650 dated October 23, 2018). Verkhovna Rada of Ukraine. Database «Legislation of Ukraine». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> [in Ukrainian].

© Н. А. Бородіна, Д. В. Тарадуда, А. Л. Помаза-Пономаренко, Л. О. Мітюк

Науково-методична стаття

Дата першого надходження статті до видання: 01.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.10.2026